

Література

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // *Голос України*. — 1996. — 13 липня.
2. Українська Національна ідея як духовно-інтелектуальний код соборності народу: етнічний, інтеграційний та цивілізаційний вектори. Матеріали круглого столу / за ред. В. С. Кравціва. — Львів: ІРД НАН України, 2011. — 62 с.
3. *Вовканич С. Й.* Глобалізація, євроінтеграція України та збереження її національної ідентичності: цивілізаційні виклики і націоцентричні імперативи / С. Й. Вовканич. — Львів: ІРД НАН України, 2004. — 87 с.
4. О комплексе мер по вовлечению Украины в евразийские интеграционные процессы // *Дзеркало тижня*. — 2013. — № 29. — 17 серпня.
5. *Геєць В. М.* Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України / В. М. Геєць. В 3 томах. — К.: Фелікс, 2007.
6. *Vovkanych St.* Can We Survive without the National Idea? / *Vovkanych St.* // *The Ukrainian Quarterly*. — 2012. — № 3—4. — Р. 47—58.
7. *Гейзет Ханс-Юрген.* Будущее Украины — европейское // *Дзеркало тижня*. — 2010. — № 6—7 (786—787). — С. 3.
8. *Вовканич С.* Соціогуманістична парадигма буття — матриця національної ідеї України ХХІ сторіччя / Вовканич С. // *Вісник Соціогуманітани проблеми людини*; Інститут соціогуманітарних проблем людини — 2012. — № 6. — С. 7—50.
9. *Субетто А. И.* Ценности в системе общественного интеллекта. «Ценносная война» и защита ценностной самоидентификации российской цивилизации / Субетто А. И. // *Социальная экономика*. — 2010. — № 3. — С. 93—96.

2.3. Організаційна еволюція української політичної нації в процесі створення нової соціальної системи

О. Б. Гаєвська

Історична даність спонукає світову управлінську цивілізацію до самовизначення вектора й етапів руху до більш досконалих організаційних форм соціального буття з помітною, досить точною вказівкою на суперечливість власного руху, зокрема, у загальноцивілізаційних перехідних формах, які не повинні мати жодних штучних засад (хоча зовні такі форми здаються наслідком політичних, зокрема, суб'єктивістських дій певних соціальних сил). Аналіз такого руху має бути побудований на вторгненні в реаль-

не організаційне буття певного соціуму, яким у даному разі є Україна.

Проте перехідний стан будь-якого об'єкта з погляду науки управління є певною невизначеністю, в якій присутні два начала, що зовні суперечить твердженню про невизначеність, якщо ці два первні відомі. Але невизначеність полягає не у невідомості, не у незнанні, а у реальному стані об'єкта, в якому постійно виникають результати, наслідки зазначеного протиборства, які в часі дуже важко передбачити і тому реальний рух перехідного об'єкта «за станом на» й кваліфікується як невизначеність, хоча це невизначеність не фундаментального, а, так би мовити, поточного, оперативного характеру, яка за недостатньої організаційної енергії може виявити свою фундаментальну природу.

Як відомо, усі постсоціалістичні країни, зокрема й Україна, перебувають у перехідному, від радянсько-більшовицького соціалізму до соціалізованого капіталізму, стані.

Слід зазначити, що досвідна світова демократія не є найдоцільнішим управлінським витвором, оскільки вона фіксує не вибір народу, а рівень його розвитку, який склався стихійно, в ході історичної еволюції, зокрема організаційної, яка породила чимало науково неспроможних управлінських систем, оскільки спрацювали фактори загальної історично досягнутої даності, без можливості використання науково доведеної ідеї, як сфокусовано представленої управлінської системи.

І лише в сучасних умовах у людства, в окремих народів стихія дедалі більше поступається можливості свідомого вибору шляху розвитку, зокрема, управлінської системи, яку надає цивілізація.

Тому Україна в цьому контексті має критично поставитися до світової демократії і запропонувати свій підхід до її основного змісту — управління суспільством. А це означає, що було б доцільно висловити своє ставлення до практики світової демократії в сучасному світі, його об'єктивно недосконалого стану, щоб Україна не робила помилок, маючи небачену в історії можливість свідомого вибору національного варіанта управлінської цивілізації.

Соціальна ефективність будь-якої з форм демократії має бути науково достатньо забезпечена як управлінська система, в якій представлений набір суперечливих інтересів як об'єктивна структура потреб народу України (та й інших народів) і що спонукає її мати такий управлінський корпус, який володіє управлінським знанням з організації в Україні нової соціальної системи. Як наукове, так і політичне впорядкування об'єкта (української полі-

тичної нації) на основі принципів управління як виду діяльності, може стати в такому єднанні досить розрахованою величиною. Тому Україні варто шукати у світовому управлінському досвіді лише ті управлінські формули, які побудовані на загальноцивілізаційних засадах управління, і, прикладаючи їх до національного ґрунту, створювати свої теоретико-практичні знання, які набувають сенсу в умовах формування сучасної демократичної системи, гідної великої нації. Саме такими бачить Ю. Ж. Шайгородський стратегічні кроки української політичної нації в процесі створення нової соціальної системи і яким дає таку оцінку: «Зasadниче стратегічне протиріччя української моделі цивілізаційного розвитку полягає у застосовуванні «траєкторії переслідування», намагання наздогнати найбільш розвинуті країни світу шляхом запозичення і відтворення західних зразків і стандартів життя. Така стратегія не видається ефективною, а відтак існує потреба її вдосконалення» [1].

Водночас українським політичним інститутам сьогодні потрібні національні конструкції самоорганізації, оскільки світовий організаційний національно-політичний досвід теж має національні джерела формування, але в інших історичних умовах і на іншому національному ґрунті: природному, демографічному, соціальному, економічному, культурному тощо, а це робить його запозичення обмежено конструктивним, що ми бачимо щораз у реальному управлінському стані України. Навіть політична боротьба за шляхи формування і розвитку української політичної нації, законодавчі акції чи державне управління певними соціальними об'єктами відбувається як боротьба інтересів, а не проектів досконалішої управлінської діяльності, хоча вона, політична боротьба у вищих владних структурах, є адекватною політичному станові народу України. Тому висновок з погляду науки управління може бути один — принцип відповідності системи і методів управління потенціалу об'єкта відверто об'єктивно відтворюється саме управліннями.

Але ця об'єктивність більше скидається на стихійність, оскільки з погляду одного з основних постулатів науки управління вони не мають права її вести взагалі, оскільки об'єкт управління — українська політична нація потребує управлінських зусиль з упорядкування власного життя і лише рівень та ефективність індивідуальних зусиль людини щодо власної самореалізації в певному осередку суспільних відносин і в межах суспільного договору — Конституції України, має бути визначальним критерієм досконалої організації соціального управління.

Тобто українська демократія завдяки наявності історичної можливості вибору може стати прецедентом і водночас дослідним полем упровадження основного принципу соціального управління — науково достовірного знання і основного його ефекту — процесуального приведення у відповідність системи та методів управління потенціалом об'єкта, який має організувати суб'єктивними зусиллями нації нову соціальну систему, створивши національно адекватні управлінські структури, які не мають світових аналогів саме тому, що це не лише об'єктивна даність, а саме можливість розумної організації. Кінцевою і вищою метою такого управління є соціально-економічна та духовна можливість створювати і впроваджувати в життя правові норми, незалежні від політичних інтересів різних частин суспільного організму. Гарантія повноти і правдивості інформації про вихідні дані правових розрахунків таких норм мають бути абсолютними, такими, що спираються не лише на міць держави, зокрема, Президента України як гаранта Конституції, а й на вище управлінське знання — науку управління.

Це не нехтування світовим демократичним досвідом, а саме всебічне його врахування, зокрема наукове осмислення недосконалості (трагічності) якого й зумовлює необхідність точного управлінського розрахунку нових внутрішніх і міжнародних умов організації національної системи соціального управління.

Цей розрахунок має будуватися на такому баченні реального стану української політичної нації.

Україна входить до загальноцивілізаційного простору через двосдиний процес — заперечення неадекватних фундаментальним засадам розвитку цивілізації соціальних якостей і організації системи суспільних відносин сучасного світового зразка. А для організації цього процесу (а саме він є об'єктом управлінської організації) потрібна така програма, яка є розрахунковим документом, у якому буде представлений потенціал України, його спроможність у часі і просторі позбавитися неадекватних зазначеному зразку якостей і утвердитись у сучасному загальноцивілізаційному просторі.

І тому Україна має здійснити організаційний прорив за рахунок свого національного інтелектуального потенціалу і здатності до самоорганізації, становим хребтом якої має бути управлінський корпус усіх рівнів суспільної організації, у всіх видах кооперативної та індивідуальної діяльності. Кожен управлінський акт має оцінюватися під кутом зору вищого інтересу народу України — організації життєдіяльності української політичної нації у від-

повідності із загальноцивілізаційними вимогами і реальним потенціалом України. Тому законодавчу і виконавчу діяльність слід покласти саме на такий методологічний розрахунок.

У цьому контексті проблема визначення основної організаційної сили, яка створює нову соціальну систему в Україні, має принципове значення для процесу її становлення. При цьому, вона стосується всіх управлінських інституцій, зокрема і політичних партій, оскільки вони представляють різні інтереси різних прошарків населення, що для утвердження такої системи є принциповим. Тим паче, що це не витвір політики і не суб'єктивістська справа, а саме об'єктивна потреба народу України, яку мають задовольнити управлінці усіх рівнів, навіть незалежно від політичних уподобань.

У характеристиці сьогоденішнього стану України слід відповісти на основне визначальне питання: наскільки взагалі політична боротьба відтворює (відображає, уособлює) політичний стан об'єкта управління — української політичної нації, чи є в ньому енергія такого рівня суперечностей, яка часто-густо вирує у владних структурах і чи не є відносини між елементами політичної системи України чимось самодостатнім, самостійним, принаймні організаційно незалежним від народу, його інтересів?

Для відповіді на це питання необхідні деякі науково-теоретичні підходи, якими має керуватись будь-яка політична система, будь-який управлінський корпус, а також, правова база їхньої діяльності, включаючи Конституцію країни. Організаційно вони повинні забезпечити механізм соціального управління, владні відносини, насамперед між владними інституціями, причому всіх рівнів.

Вектор тут полягає у тому, щоб організаційно-правовими засобами звести до невідчутного практично-політичний тиск на об'єкт управління і, зрештою, реалізувати повнокровне демократичне існування організаційного механізму соціального управління, який є з погляду науки управління природним для досконалої організації соціальної системи. Навіть наявність Конституційного Суду в державній системі є свідченням неповноти управлінського визначення функціонального навантаження державних інституцій, їх правових характеристик. А це означає, що в управлінській системі України, та й у Конституції країни є можливості для суб'єктивістського маніпулювання повноваженнями та їх правовими визначеннями, що свідчить про їх науково недосконалий стан.

Отже, дуже важливо позбавити українську політичну націю політичних пристрастей, знайти той організаційно адекватний

управлінський механізм, у широкому плані — управлінську систему, яка і має відкрити максимальний простір для перетворення цих пристрастей в енергію природного організаційного руху нації, народу України до рівня розвитку сучасної цивілізації. Тим більше, що це об'єктивний рух, який проходить скрізь усю українську історію і тому його тяжіння до вищих рівнів цивілізованості є природним явищем. Тобто соціальна система, яка має утвердитися в Україні, — це спосіб природного входження України у світовий цивілізаційний простір, шлях до якого був перетнутий відомими історичними політичними обставинами. Адже українська політична нація, яка постійно переживала неприродні для власного національного розвитку катаклізми та ще й за наявності капіталістичного прикладу, воліє обійти цей природно необхідний час і тому потребує інших методик створення відповідної соціальної системи. Ці методики зводяться до фундаментального положення про необхідність для України принципово іншого шляху досягнення рівня розвитку найрозвинутіших країн світу. Це шлях самоорганізації через національний інтелектуальний потенціал, досягнення системної впорядкованості, яка існує як система такого порядку, що негайно та науково зріло, у відповідності зі світовими стандартами, за абсолютного панування права і чеснот громадянського суспільства організовує у своєму соціальному середовищі відповідні суспільні відносини, які є основним, вирішальним чинником утвердження нової соціальної системи.

Ще раз слід наголосити, що такого типу самоорганізації немає в історичному прецеденті, оскільки такою залежності від власних інтелектуальних можливостей історія не знала. Тому Україна в цьому контексті водночас і типова, й унікальна. Винайти якомога повніший набір показників співвідношення першого і другого — завдання, яке має для неї стратегічне значення. Таку стратегію визначення української ідентичності у контексті модернізаційних процесів М. А. Козловець характеризує ось як: «Не повторювати і копіювати те, що вже пройдено іншими, а разом з ними брати участь у створенні нового світу — тільки так можна подолати ту кризу, що нас уразила, і надолужити те, що прогалили, заявити про себе як про розвинуту країну ХХІ століття та зберегти себе у глобальному світі» [2].

Загальноцивілізаційність тут — найефективніший метод встановлення зазначеного співвідношення. А це означає необхідність розрахунку шляху загальноцивілізаційного розвитку, який може бути досить ефективним у разі використання інтелектуально-організаційних зусиль управлінців усіх рівнів і сфер діяльності,

оскільки Україна не має необхідного історичного часу, типового для світової практики створення сучасної соціальної системи [3].

Тобто національний організаційний потенціал України, представлений нині найбільш повно частиною її населення, яка професійно або практично займається управлінням на всіх рівнях економічної, політичної та духовної організації українського суспільства. Це та організаційна енергія суспільства, яка має бути позбавлена егоцентристських політичних пристрастей, що сприятиме виробленню рекомендацій, спрямованих на створення в Україні системи управління країною на основі розрахованої її ефективності. Організаційні механізми цієї системи мають функціонувати лише в рамках управлінської доцільності, хоча й на основі врахування розмаїття соціальних інтересів. Але ці інтереси є, саме з погляду професійного, об'єктом упорядкування, гармонізації, а не руйнівної політичної боротьби. І саме в цьому полягає вища управлінська ефективність, насамперед щодо соціальної системи.

Слід також зазначити, що в Україні слід формувати, розвивати управлінську (організаційну) культуру, організаційне мислення народу, яка є визначальним чинником освоєння тих форм управління суспільством, які притаманні сучасній управлінській цивілізації, їх поєднанню з національними факторами організаційного розвитку української політичної нації.

Але нині навіть управлінський корпус України ще не має необхідної організаційної міцності, оскільки, відверто кажучи, в ньому працює не «цвіт нації», не тільки ті діячі, які здатні сприяти управлінському розвитку української політичної нації, розвитку її управлінської культури, хоча це й одна з вад демократичної системи соціального управління, про що свідчить саме вивчення загальноцивілізаційних засад соціального управління.

Унікальне національне для України завдання полягає в тому, щоб створити найефективніший управлінський корпус, який повинен своїм інтелектуальним і професійним рівнем бути досконалішим утворенням, ніж корпуси, базовою засадою яких є загальноцивілізаційна представницька демократія, в тому числі й та, що існує у так званих розвинутих країнах. Українська управлінська система є нині принципово доленосною, незважаючи на її історично об'єктивне завдання творення сучасного соціуму, що не має необхідних ґрунтовних чинників, які в такому разі є детермінуючими і на які може розраховувати нова управлінська еліта.

Тому управлінський корпус України має бути не лише професійною, а й інтелектуальною організацією, в якій зосереджений

саме управлінський інтелект нації, рішення якого повинні мати максимальну ефективність. Тобто він повинен мати таку владу, яка органічно необхідна суспільству: владу знань, бути об'єднаним управлінським корпусом країни, який силою свого управлінського знання вирішальною мірою впливає на рух України [3].

Практичні кроки реформування системи управління Україною пов'язані з низкою обов'язкових для цього теоретико-практичних акцій, без яких вони не матимуть необхідного ефекту:

по-перше, необхідно визначити управлінську доцільність політичної системи України, виходячи з її вирішальної ролі в становленні нової соціальної системи в країні;

по-друге, необхідно визначити об'єкт управління, тобто представити достатньо переконливі характеристики української політичної нації, оскільки її кваліфікація як несформована є недостатньою, бо передбачає неточну вказівку на те, від якого до якого стану вона переходить. Відсутність такого визначення призводить до плутанини, невизначеності в соціальних орієнтирах навіть на особистому рівні, не кажучи вже про політичні орієнтири певних соціальних прошарків;

по-третє, управлінська національна ідея повинна включати українську управлінську ідею! Сенс її є створення такої управлінської системи, яка буде відтворенням не набору суперечливих інтересів як це відбувається тепер, а створенням принципово нової системи управління Україною — професійної демократії. Отже, українська управлінська ідея — це концепція переходу української політичної нації до нової соціальної системи, яка не має для цього достатнього історичного часу і тому цей перехід повинен здійснитися за допомогою інтелектуальної та вольової енергії, яка має бути певною мірою організована;

по-четверте, слід уточнити наголоси, які постійно присутні у політичних заявах різного рівня, про те, що в Україні як свідомство її загальноцивілізаційного розвитку формується українська політична нація, яка є надійною опорою прогресивного розвитку суспільства. Однак, ця характеристика не досить активна, оскільки її формування є наслідком вирішальної ролі у цьому процесі українського управлінського корпусу країни — знизу догори. Особливість українського руху до сучасного загальноцивілізаційного стану полягає в тому, що Україна не створює, а організовує формування української політичної нації та створення нової соціальної системи, оскільки для її традиційного будівництва в неї немає історичного часу. Тому саме управлінці, організатори всіх рівнів є тією організаційною силою, яка вирі-

шує долю, зокрема, процесу формування української політичної нації;

по-п'яте, організаційною необхідністю, яка визначає сучасне життя України, є те, що принципово іншим повинен бути підхід до управлінської діяльності. Він полягає в об'єктивній потребі для управлінців усіх рівнів, включаючи депутатів Верховної Ради України і Президента країни, спеціальної, професійної, управлінської підготовки, яка має перетворитися в конституційну норму;

по-шосте, необхідно звернути увагу суспільства на те, що управлінська праця нині — це найвигодніше вкладання капіталу, оскільки геній організації в умовах сучасної цивілізації, не кажучи вже про постсоціалістичні країни, вирішує все, на що зорієнтований менталітет народу України, що зніме багато, навіть політичних проблем у країні.

Зовні управління виступає як антидемократичне явище, яке тягнє до централізації волі, до об'єднання управлінського корпусу у «мозковий центр» країни, який своїм професійним умінням зробив би досконалішою й саму представницьку демократію, йдучи шляхом впровадження в її механізми неpolітичних форм організаційної діяльності і вищої для України сьогодні — організації нової соціальної системи.

Однією з прикладних рекомендацій тут може бути створення системи соціального управління, побудованої на принципі вертикально-горизонтального функціонування об'єкта (української політичної нації), інженерного розрахунку організаційних зусиль управлінського корпусу України. Це моносистема, що має адекватно функціонувати в унітарній державі. Найбільш досконалим управлінським витвором тут є основна постать — управлінець-професіонал, призначенням якого є професійна творчість у прикладанні норми до конкретної ситуації, людського вчинку, організаційно-правових потреб будь-якого соціального об'єкта. Самі ж норми створюються відповідними інституціями, які розраховують внутрішній і зовнішній потенціал об'єкта, послабляючи в такий спосіб політичну боротьбу як знаряддя правової та політичної діяльності.

Для цього управлінський корпус як організатор процесу формування української політичної нації та створення нової соціальної системи постійно визначає різницю між свідомим і стихійним в управлінському впливі на процес реформування соціальної системи в Україні і на цій різниці визначає процент власної участі у цьому впливі та процент самоорганізації української політичної нації.

В Україні тепер зовні переважає стихійна організація ринкових відносин, демократичних форм співпраці між суб'єктами та об'єктами управління. Але це зовнішнє враження, оскільки процеси становлення нових відносин відбуваються в рамках принципового впливу правового поля країни на їх проходження, хоча суперечність між правом і стихійною самоорганізацією ще досить помітна.

І все ж, з урахуванням енергії самого об'єкту, в даному разі народу України, його потенціалу, «мозковий центр» покликаний українською історією організаційно «втягнути» націю на дорогу загальноцивілізаційного розвитку в національному варіанті.

Загальний висновок у тому, що формування української політичної нації та створення в Україні сучасної соціальної системи вирішальним чином залежить від управлінського корпусу, на користь історичної місії якого свідчать наведені вище наукові положення. Але вони саме як наукові повинні мати «власний» матеріальний і духовний базис, принаймні посферний.

Соціально-економічна сфера життя українського політичної нації організовується у відповідності до світових стандартів і водночас як творення нової соціальної системи на основі реального потенціалу України. Суперечливість цього потенціалу з огляду на практичну відсутність традиційного історичного часу для створення соціально-економічних підвалин сучасної соціальної системи надто ускладнює управлінську діяльність. І все ж він змінюється саме під впливом управлінців, підприємницької діяльності, і на цьому слід наголосити. Адже на відміну від розвинутих капіталістичних країн, де приватна власність і вільне підприємництво були соціально-економічною об'єктивною підвалиною соціальної системи і лише в ході соціально природної еволюції змінювався їх рівень, ступінь досконалості, демократизму, соціалізації відносин, в Україні ці зміни відбуваються під вирішальним впливом суб'єктивної волі народу, за допомогою права і політики, і тому вони так важко входять у наше життя. Але організація через управління таких соціально-економічних засад і такого суспільства має бути менш трагічною, ніж в історії світової цивілізації, хоча ця організація соціально-економічних підвалин сучасного суспільства практично без кореневих засад підприємницької діяльності і приватної власності не може не бути безболісним процесом. І все ж українська реформація української політичної нації має вигляд суперечливо послідовного наступального реформаційного процесу, який свідчить про генетичну адекватність зусиль управлінського корпусу України в контексті істо-

ричної необхідності реформ, у баченні їх значення для українства як єдиного, історично детермінованого порятунку в його боротьбі за власне існування як нації, не кажучи вже про її об'єктивно рівнозначне місце в системі розвинутих держав світу.

Організаційний вплив на соціально-економічні відносини з боку управлінців усіх рівнів має супроводжуватися не лише реальним рухом у бік загальноцивілізаційних переваг, а й створенням матеріальних і духовних гарантій незворотності цього процесу. Тому необхідні реальні результати соціально-економічної реформи, які б слугували формуванню суспільної свідомості, а саме організації приватновласницького менталітету народу, в якому вона, тобто приватна власність, буде представлена не як фактор експлуатації людини людиною, а як історією вистражданий шлях самореалізації і самоутвердження особи, найкращий спосіб формування й підвищення соціальної активності людини, найефективніший фактор підвищення продуктивності праці людей [4].

Говорячи про організатора української реформи, метою якої є формування української політичної нації та створення сучасної загальноцивілізаційної соціальної системи, потрібно звернути увагу на положення науки управління про ефективність і відповідальність управлінської праці.

Ця думка непопулярна в народі, оскільки представляє управлінський корпус України як щось самовіддане, майже героїчне, і це тоді, коли корупція у його рядах поширена досить помітно. Але йдеться про ефективність професійної управлінської праці у системному відношенні, яка, як правило, підвищує ефективність праці управлінського персоналу у таких величинах, відшкодування яких узагалі неможливе, не кажучи вже про працю управлінців, яка спрямована на реалізацію таких доленосних для української політичної нації завдань як організація нової соціальної системи, яка здебільшого наповнена об'єктивно патріотичним змістом.

Пропагувати цей особливий стан управлінської праці треба саме в такій редакції, оскільки наявність права розпоряджатися, давати вказівки, видавати накази, офісна обстановка, службовий автомобіль створюють враження привілейованого стану, який насправді має виробниче призначення, розрахункові виміри, що входять у структуру собівартості продукту як обов'язковий елемент організації праці, професійний фактор підвищення її ефективності, розрахованого впливу на об'єкт управління тощо. Тому саме в Україні та в інших постсоціалістичних країнах доцільне політичне виділення в системі продуктивної праці сьогодні най-

більш продуктивної, принаймні, історично — праці управлінців, менеджерів усіх рівнів і сфер діяльності.

Видається також доцільним розгляд проблеми відповідальності управлінців у процесі формування української політичної нації та створення нової соціальної системи. Адже йдеться не про звичайну управлінську діяльність, а про доленосну для країни, по суті, історичну місію управлінської професії. Тут має бути виключена соціальна помилка, управлінський прорахунок, оскільки не існує такого еквівалента, який був би достатнім для відповідального відшкодування збитків, заподіяних управлінцями будь-якого рівня.

А це означає, що управлінець не має права на помилку і тому необхідна така організація управління, яка б не давала можливостей припускатися помилки. Тому ця організація має функціонувати як професійне утворення і тому президентами, депутатами (конгресменами) не мають права бути представниками інших професій, як це часто-густо бувало і є в сучасних управлінських системах. Адже така практика — це відверте ігнорування наукових знань з управління, науки управління, яка має виключне право на забезпечення управлінської діяльності на будь-якому рівні управлінської організації суспільства.

При цьому умовою достатньої ефективності соціального управління є єдність суб'єкта управління. Ця єдність повинна бути вищою за соціальну єдність, оскільки вона має бути джерелом соціальної єдності, як уособлення вищої мудрості, помноженої на управлінський професіоналізм. Практика протипадає не є позитивною, оскільки вона свідомо обирає шлях політичної боротьби, яка може відбуватися лише як форма управлінського професіоналізму, який на основі науки управління обирає шлях здорового розвитку суперечностей через змагання конструктивних проєктів.

А якщо є така гарантія безпомилковості управлінської діяльності як наука, то вона має входити у підготовленість управлінців усіх рівнів.

До цього слід додати постулат науки управління про такі види управлінської відповідальності, які за будь-якого її забезпечення не можуть її нести, оскільки об'єкт управління надто великий для будь-якого відшкодування, то проблема відповідальності управлінців, що «формують», «створюють», «реформують», стає найважливішою, особливо в країнах перехідного типу. Можна навіть запропонувати формулу, за якою що вищий статус управлінця, то менше можливостей для відповідальності. І тому управлінську

відповідальність слід покласти не лише на правову, а й на наукову забезпеченість, на науку управління.

Одним з варіантів, запропонованих наукою соціального управління, може бути ідея режимної відповідальності, коли вона так розкладається на управлінський персонал, що жоден із працівників незалежно від характеру помилки не може завдати такої шкоди об'єкту, якої б він не міг відшкодувати, хоча організаційно (функціонально) створення такої системи відповідальності ще не має технологічного забезпечення.

Отже, відповідальність як принцип управління в основному зводиться до правових і несуттєвих матеріальних форм, що перетворює цей принцип в одну з найскладніших проблем управлінської цивілізації.

Тим більше, якщо проблема відповідальності стосується політичного управління чи управління духовним виробництвом, де політична чи духовна самоорганізація — є об'єктивною здатністю людей. Вона теж вимірюється історичними важелями і може слугувати як фактор, а не інструмент безпосередньої управлінської діяльності і тому не може бути виправданням її безвідповідальності. Тобто необхідним є зосередження організаційної здатності в руках певної частини суспільства і враховуючи потенційний стан об'єкта (українська політична нація, що формується), це має бути суб'єкт, що володіє достатньою науково-дослідною інформацією та юридично і морально забезпеченою відповідальністю, для того, щоб досить ефективно використовувати їх для адекватного реагування на організаційні потреби об'єкта.

Такою достатністю є управлінська підготовленість, яка ладна взяти на себе тягар відповідальності як єдино можливий спосіб вийти на рівень світових стандартів життя через організацію як зміст управління.

Отже, якщо якийсь об'єкт створюється не лише саморозвитком матерії або духу, а й цільовою їх організацією, то він має бути наукомістким, таким, що кладе в основу свого буття постійне надходження й реалізацію ідей (індивідуальних чи групових — значення не має). Тим більше, це стосується такого об'єкта, як політична нація, соціальна система, управлінська система, що повинні бути максимально наукомісткими.

Тому аналітичне бачення організаційної еволюції України полягає у постійному приведенні системи і методів управління Україною у відповідність до її потенціалу, її економіки і культури за допомогою розробки і впровадження в управлінську практику необхідних ідей та проектів, які матимуть створювати орга-

нізаційно-правові умови для їх розвитку і забезпечення достатньої ефективності. Таке створення має супроводжуватися розумінням, що процес формування української політичної нації, її перехід до нової соціальної системи, як вже зазначалося, не забезпечений достатнім історичним часом і тому він може здійснитися лише за допомогою національної інтелектуальної і вольової енергії, яка має бути необхідною мірою науково і професійно забезпечена. А середній клас, формування якого значною мірою є показником становлення в Україні нової соціальної системи, — це така перспектива України, яка є умовою її входження до світового загальноцивілізаційного простору з адекватними йому соціально-економічними і духовними потенціалами. Однак для такого формування необхідний історично достатній час, якого Україна не має. Тому необхідний організаційний прорив до такого стану, який може здійснити тільки організаційний потенціал нації — управлінський корпус України, про що свідчить основний, перспективний вид діяльності в Україні — реформаційний.

Організаційно сприяє прогресивній еволюції управлінського корпусу України формування сучасної управлінської еліти, яка має будуватися на останніх досягненнях науки і практики управління, розширенні і зміцненні зв'язків управлінців усіх сфер і рівнів матеріального та духовного виробництва, політичної системи України, постійному оволодінні наукою і кращими досягненнями сучасної управлінської практики, активне впровадження їх в організацію суспільного виробництва і політичного життя в Україні і на цій основі піднесення ефективності управлінської праці. Цю думку підтримує і М. Т. Степико у своїй книзі «Українська ідентичність: феномен і засади формування»: «Провідна роль еліти у націєтворенні, якщо посилається ще на Платона, впливає з переваг раціонального мислення, розуму, притаманних еліті, над екзистенційними нахилами, часто ірраціональними діями населення» [5].

Особливо важливо, що створення в Україні сучасної соціальної системи за допомогою управління, управлінського корпусу, власної управлінської діяльності все більше входить у повсякденну практику, зокрема, на основі творчо-наукового ставлення до управлінського потенціалу вищих правових актів України, до правових норм, що безпосередньо визначають зміст управлінської діяльності на певному робочому місці. Залучення до цих процесів спеціалістів різних сфер діяльності, зокрема, науковців, сприяє формуванню управлінського менталітету народу України.

Розробка наукових рекомендацій для управлінської діяльності, визначення ролі українських менеджерів з організації в Україні сучасної соціальної системи практично мають здійснюватися як набір інженерних конструкцій, потенціал яких розрахований з точністю до одиниці без жодної примарності, на органічному поєднанні історичного і логічного, внутрішніх і зовнішніх можливостей України, як елементу світової спільноти. Такий розрахунок не може обійтися без глибоких фундаментальних наукових розробок економічного, духовного та організаційного потенціалу України, які доведуть міру і час нашого руху у відповідності з ним, і в такий спосіб політика піде з цього розрахунку, бо зніметься сама можливість спекуляцій на наших негараздах.

Українська управлінська енергія — це державність української політичної нації, причому державність не лише як інституціональна організація, а як вищий політичний менталітет нації, як та здатність до самоорганізації, яка дає можливість українству іти її шляхом і вірити в можливість такого варіанта виходу великої нації до сучасного рівня розвитку цивілізації.

Сьогоднішнє українське життя висуває багато таких питань, на які можна знайти відповіді лише в науці, її реагуванні на життєві питання. Вже та обставина, що людський досвід у науково узагальненому вигляді є на озброєнні, створює можливості для правильної орієнтації як у системі суспільних відносин, так і у конкретній життєвій ситуації. Навіть участь у політичному житті може перетворитися без відповідної управлінської підготовки у політичну гру, в емоційний подвиг, який може полонити навіть цілі народи. Але завтра цей же народ вимагатиме точного наукового розрахунку його діяльності, прогнозу і плану його нового життя, заради якого цей подвиг відбувся. Отже, створюється необхідність звернення до науки, яка б гарантувала розрахункову ефективність поглядів, позиції управління, пошук істини, яка й є об'єктивним знанням, наукою. Пристрасті натовпу тут недоречні: в істинному закладене те, що він сам ще іноді не знає, оскільки керується потребами, інтересами, у кращому випадку, ідеалами, переважно ілюзорними. Тому, зокрема, лідери його так часто розчаровують, оскільки в народі живе ілюзорне уявлення про лідера-панацею, лідера, який розв'яже усі проблеми швидко і максимально ефективно, без додаткових зусиль народу.

Така обмеженість у визначенні шляхів власного розвитку у загальноцивілізаційному потоці виявляє себе в сучасних умо-

вах досить помітно, хоча стає дедалі зрозумілішим, що встановлення істинності, правильності практичних кроків, насамперед у політиці під час формування політичної позиції має бути саме науково-політичним і тільки науково-політичним, оскільки нехтування будь-якою з частин цього визначення є посяганням на ту вселюдську істинність, яка закладена у виключній людській здатності до наукової творчості, яка забезпечує будь-яку діяльність від принципових помилок, робить її розраховано ефективною.

Тим паче ця науково розрахована ефективність потрібна для української політичної нації в такій об'єктивно історичній діяльності як організація нової соціальної системи, яка може бути успішною лише на основі науки. І будь-яке піднесення голого практицизму над науковим знанням є перетворенням науки на службу, а не на каталізатор, рушійну силу історичного руху.

Тому не буде перебільшенням сказати, що у людства, в управлінців усіх рівнів і сфер діяльності є єдиний цілком надійний інструмент розв'язання соціальних проблем, яким повинен користуватися насамперед управлінський корпус країни, який забезпечується надійним інструментом від усіх соціальних негараздів — наукою як винайденою істиною, і та соціальна система є прогресивною, яка має максимальну наукомісткість, покладає на її плечі всі, зокрема, управлінські, проблеми, встановлює потенціал об'єкта (суспільства, колективу) за допомогою наукових методів і водночас також науково доводить неспроможність управлінської діяльності без опори на наукове знання. Отже, «Важлива сучасна функція науки — сприяти ухваленню обґрунтованих рішень у політиці», як зазначає О. Н. Кубальський у своїй статті [6].

Сказати, що сьогодні Україна є саме такою системою важко, оскільки навіть діяльність вищого прошарку управлінського корпусу України організована не у повній відповідності з наукою управління, що зумовлюється, зокрема, і самою демократією, як витвором управлінської цивілізації.

Тому в політиці держави, яка організовує нову соціальну систему, повинно було відбутися сходження науки управління на рівень вирішальної сили, що гарантує рух системи у заданому історією і сучасним станом України напрямі. Але цього не відбувається через крайню політизацію управління країною, той демократизм, який підносить до рівня основного принципу діяльності не управління, забезпечене сучасним науковим знанням, а інтереси, їх обстоювання, хоча ніби очевидно, що інтереси — це

об'єкт, якому має служити управлінець, а сам процес цього слугування має спиратися на досить ефективний інструментарій, яким є наука як істина, що гарантує розрахований на її засадах успіх будь-якої організаторської, управлінської справи. Ця думка прозвучала і у книзі М. І. Михальченка, в якій автор пише: «Ігнорування критично і реалістично мислячих науковців, несприймання простої істини, що наука в Україні повинна стати найважливішим *реформотворчим* (підкреслено О. Б.) фактором, робить усі декларації про постіндустріальну, інформаційну, інтелектуальну Україну пустою демагогією» [7]. А в іншій своїй праці Микола Іванович прямо вказує: «...більшість представників влади керує, спираючись не на науку, а на «мнение»...» [8].

Тобто в Україні є історичний шанс поправити свою історію, повернути її з помилкової традиційності на шлях самоорганізації через власний національний інтелектуальний потенціал, не залишаючи їй розвиватись за рахунок тих суперечностей, до яких вона настільки звикла, що зробила їх єдиним джерелом розвитку, причому розвитку трагічного, шляхом постійної жертвування людських життів.

Тому українському управлінському корпусу здається доцільним виступити з програмою наукової діяльності у сфері соціального управління і сказати світові, міжнародному співтовариству, що Україна створює наукомістку державу і перший крок у цьому напрямі — визначення соціальної сили, яка буде наділена долею для неї обов'язком організовувати впровадження наукового знання у життя, в практику створення в Україні нової соціальної системи — управлінський корпус країни. І тому мету нашого руху слід представляти не лише як задум, як відтворення менталітету нації, а і як закладену у реальному національному матеріальному й духовному рівні розвитку потенціалу нації, який має бути розрахований саме як потенціал, який визначить піраміду цілей залежно від його використання в часі і просторі, що зумовить й основну мету української реформації. У конституційній формі ця мета визначена — це демократична, правова, соціальна держава. Але це лише її державна частина. Загальна мета — це відтворення національного потенціалу у системі підприємницьких суспільних відносин ринкового типу, що історично виправдало себе, привівши багато народів до соціалізованої форми приватної власності.

Створення, організація такої соціальної системи в країні, яка відстала від світової цивілізації, може відбутися як міжнародний проект, у який мають вкладати свої інвестиції всі краї-

ни світу, на кшталт Чорнобильського варіанта, який відбувся зі знаком мінус, а тут ідеться про проект зі знаком плюс, про творчу спробу піти від голої соціальної еволюції, трагічної за своєю сутністю, оскільки лише війни обійшлися людству у мільярди життів, тобто воно вже одного разу себе знищило і процес триває за рахунок жертв, кількість яких розтягнута в історичному часі й тому відраховується певною конкретикою, а не історичною чисельністю.

Отже, основний фактор організаційної еволюції управління Україною полягає у якомога ґрунтовнішому вивченні національного організаційного потенціалу, його науковому осмисленні та виробленні на цій основі таких фундаментальних розробок і науково-практичних рекомендацій, які б вирішальним чином впливали на процес формування української політичної нації, створення в Україні сучасної соціальної системи та її вихід у загальноцивілізаційний простір.

Література

1. *Шайгородський Ю. Ж.* Політика: взаємодія реальності і міфу / Ю. Ж. Шайгородський. — К.: Знання України, 2009. — 400 с.
2. *Козловець М. А.* Національна ідентичність у контексті модернізаційних процесів / Козловець М. А. // Гілея. — 2012. — № 65 (10). — С. 255—262.
3. *Гаєвська О. Б.* До проблеми реформування системи управління в Україні: забезпечити керівництво державою науковим знанням / Гаєвська О. Б. // Віче. — 2011. — № 22. — С. 16—19.
4. *Гаєвська О. Б.* Прогностичне бачення організаційної еволюції управління Україною / Гаєвська О. Б. // Освіта регіону: науковий журнал. — К.: Університет «Україна», 2012. — № 3. — С. 127—133.
5. *Степико М. Т.* Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. — К.: НІСД, 2011. — 336 с.
6. Життєвий простір України: політичний та гуманітарний виміри (1991—2010 роки): збірник наукових статей / Автори: Касьянов Г. В., Барановська Н. П., Падалка С. С., Кубальський О. Н., Ковпак Л. В., Шульга Т. С. — К.: Інститут історії України НАН України, 2012. — 261 с.
7. *Михальченко М. І.* Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М. І. Михальченко. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. — 488 с.
8. *Михальченко М. І.* Корупція в Україні: політико-філософський аналіз / Михальченко М., Михальченко О., Невмержицький Є.; НАН України, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса. — К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса, 2010. — 615 с.